

AZ ERDŐRENDEZÉS ÚJSZERŰ FELADATAI AZ ERDŐGAZDÁLKODÁS FEJLESZTÉSÉBEN

Az erdőállománnyal való gazdálkodás a jelent és a jövőt szolgálja. Az erdőtörvény alapján az erdők faállományának mindenkori állapotát és a faállomány javítása, hasznosítása érdekében végzendő feladatokat az erdőgazdasági üzemtervek tartalmazzák. A jelen és jövő feladatainak megfogalmazása mellett jelentős az erdőrendezés feladata az új tudományos eredmények alkalmazásában és az erdőgazdasági gyakorlatban való terjesztésében.

A hazai erdőgazdálkodás nagyarányú fejlődése, de a fanyersanyag és az erdő kiterjedt egyéb szolgáltatása iránti igények a fejlődést meghaladó növekedése szükségessé tették annak vizsgálatát, hogy erdeink agrárökológiai adottságaiban rejlő tartalékok kiaknázásával van-e természeti akadálya az erdővel szemben támasztott igények kielégítésének. Az elemzés 1980-ban a Magyar Tudományos Akadémia szervezésében elkészült. Az erdők agroökológiai potenciálját felmérő, fejlesztő és hasznosító programnak az erdőgazdálkodás fejlesztésére vonatkozó megállapításaiból az erdőrendezés számára kiemelhető az a követelmény, hogy az erdők mindenkori állapotának, termelési lehetőségeinek megállapítása és minősítése során, a hosszú és középtávú erdőgazdálkodást szabályozó tervezéseiben, a jövő erdőképének kialakításában a reálisan lehetséges, maximális népgazdasági hasznosságú biomassa megtermelését és gazdaságosabb, sokoldalú hasznosítást segítse elő. Az anyagi termelési igények bővülnek és kielégítésüket bonyolultabbá teszi az erdők szociális termelése iránti igény — a környezet- és természetvédelmi, közjóléti — kibontakoztatására, gyakorlati alkalmaztatására vonatkozó követelményrendszer.

Az erdőrendezés munkájának tartalmi fejlesztését az határozza meg, hogy az üzemtervek a hosszú távú, középtávú és éves népgazdasági tervezési rendszerbe illeszkedő erdőgazdálkodási komplex tervekkel váltak. Az üzemterveknek — jellegük és szerepük bővülése miatt — az átfogó országos erdőgazdaság-politikai célokat és követelményeket minden erdőterületre (erdőrészletre) a mai erdőállapot és fatermesztési adottság alapján konkrét gazdálkodási, tevékenységi célokká, cselekvési követelményekké kell meghatározni. A tervezés szakaszában ki kell alakítaniok a jövő erdők képét, állapotát, az erdőkkel szemben támasztott követelmények differenciált, optimális érvényesítési lehetőségeivel.

Tevékenységünk tartalmi fejlesztése mellett szükséges ezeknek az elemeknek az üzemtervekben való megjelenítési formáit is bővíteni, korszerűsíteni. Ehhez tartozik az erdők mindenkori aktuális állapotát, a termelési lehetőségeket, az elvégzendő feladatokat jellemző és kifejező adata és ebből jól rendszerezett információt nyújtó képességünk kialakítása. Ez teszi lehetővé, hogy az erdők és faállományviszonyok mindenkori állapotáról, termelési potenciáljáról, a hasznosítható termékek kitermelési lehetőségeiről, a termelésfejlesztés kívánatos irányairól és ezek feltételeiről, az elvégzett munkák mértékéről és hatásairól, a mindenkori erdőgazdálkodás-fejlesztési és gazdaságpolitikai

célkitűzések megvalósulásának helyzetéről és ezek hatásairól az ágazati főhatóságot, a gazdálkodó szervezeteket, a tudományos intézeteket, az erdőfelügyeleti szervezeteket egységes szemléletben és adatszolgáltató rendszerben megbízható pontossággal tájékoztassuk.

Érdemivé és folyamatossá kell tennünk tevékenységünk önellenőrzését. Ez segíti a tervezők folyamatos önképzését, eszközeink és módszereink tökéletesítését, információink megbízhatóságának, tervezői és szabályozási előírásainknak a minőségi javítását.

Javítanunk kell a tudományos kutatási eredményeknek és az élenjáró gyakorlati eredményeknek a gyors és folyamatos alkalmazását tervezői és szabályozó munkánkban.

A jellemzően bővülő és minőségileg javított munkánk kialakítása nagyrészen önerőnkből — belátható rövid idő alatt — csak akkor lehet sikeres, ha főhatóságunk, kutató, oktató intézményeink, erdőfelügyeleti és gazdálkodó szervezeteink a velünk szemben támasztott konkrét igényeket meghatározzák, a szükséges döntéseiket meghozzák, a fejlesztő munkákhoz szükséges sokoldalú támogatást megadják, folyamatos együttműködésüket biztosítják.

Meghatározó segítséget várunk azoktól a szakmai irányelvektől, amelyeket főhatóságunk a fatermesztés, fakitermelés, erdővédelem, vadgazdálkodás és az erdőrendezés jövőbeni követelményrendszerének koordinált szintéziseként kiad. Ezeknek az irányelveknek az alapján tudjuk az üzemtervek készítéséhez szükséges egységes tervezői szemléletet és gyakorlatot biztosító útmutatót elkészíteni.

Az erdőrendezés fejlesztésének egyik legfontosabb feladata az erdőállapot-jellemzők megbízható, gyors és viszonylag könnyű felvétele és a feladatvégzéshez szükséges további alapadatok és információk beszerzése. Olyan felvételi módszereket kell kidolgozni és alkalmazni, amelyek csökkentik a terepi munkát, de fokozzák a pontosságot. Ennek érdekében fokozottabban kell alkalmazni a korszerű technikai eszközöket, illetve azoknak eredményeit, a távérzékelés lehetőségeit és növelni kell a terepi munkát segítő műszerek beszerzését, hazai előállítását.

Teendőink meghatározásánál abból indulunk ki, hogy már ma is elektronikus számítástechnikai adatfeldolgozás útján készülnek az üzemtervek. Ez lehetővé teszi az országos és gazdálkodó szervezetenkénti erdőállomány-adattár működtetését. Ebből a még bővíthető adathalmazból lényegesen több, célszerűen rendszerezett adatszolgáltatást lehet nyújtani az irányító, gazdálkodó és ellenőrző szervezeteknek, mint amit ma felhasználnak.

Mivel a különböző irányítási és gazdálkodási szintek terv- és adatinformáció igényei meghatározhatók, lehetővé válik az ágazat minden szintjének és szervezetének az összehangolt, tervszerűbb gazdaságszervező és ellenőrző, fejlesztő munkájához szükséges információ szolgáltatása, az erdőállomány-gazdálkodási adattár teljes anyagának hasznosítása.

Tervezzük, hogy az erdők állapotának (különösen a termőhelynek, faállomány-szerkezetnek, méreteknek, minőségnek, fatérfogatnak, növedéknek stb.) a számszerűsített jellemzőit kibővítjük, pontosabbá tesszük. Az erdő fatermelési potenciáljának pontosabb ismeretéhez, a jövő erdőkép kialakítását szolgáló tervezésekhez és szabályozásokhoz ugyanis pontosabban szükséges ismerni a befolyásoló tényezőket. El kellene érni, hogy az erdők állapotát jellemző adatok megbízható alapjai lehessenek egy reális erdőértékszámítási módszernek is.

Erdőrészletenként szükséges egyértelműbben és konkrétan meghatározni a fatermesztési célt. Ez a követelmény arra kényszeríthetné a gazdálkodót és a tervezőt, hogy a termőhelyi adottság és a fahasznosítási lehetőségek optimá-

lis összhangját, a racionális gazdálkodás elemeit és összefüggéseit gyakorlatilag alkalmazható biztonsággal ismerje és a tervezésben alkalmazni tudja.

Az erdők közjóléti funkcióinak elméleti ismeretein túl, most már erdőrésztelenként, a jövő erdőképébe határozza meg a többféle funkciót, teremtsen meg a cselekvések hatásainak egyensúlyát, ami az erdők sokféle hatásainak elkülönülése helyett az együtthatás optimumát képes nyújtani. Az elsődleges rendeltetés mai értelmezése és tervezése ugyanis még nem tekinthető kiforrott-nak.

Az erdőgazdálkodás lényege ma már a gazdasági, biológiai és szociális megfontolások szintézise. Minden erdő egyidejűleg tömegméretű környezetvédelmi, természetvédelmi, talajvédelmi, turisztikai objektum is, olyan termelési tényező, amely a materiális és immateriális javaival, szolgáltatásaival, hatásaival közvetlen és közvetett jövedelem forrása. Alapvetően élettanilag egészséges erdőket kell létrehozunk és felnevelnünk.

A faállomány-gazdálkodás javítása érdekében az élőfa újratermelése, a fajpolitikai célok érvényesítése, a hatékonyabb és gazdaságosabb erdőnevelési és erdővédelmi eljárások, differenciált vágásérettségi kor megállapítások növedék megállapítási módszerek, fahasznosítási szempontok tudományos megalapozottságú szabályozása, a kölcsönhatások megismerése és mérlegelése lehet tervezés-fejlesztő munkánk célja. A hozadékszabályozás térerén az erdők mindenkori állapotából és a jövő erdőkép kialakítási törekvéseinkből kiinduló lehetőségek keretei között a jóléti erdőgazdálkodás feltételeinek javítását, az anyagi termelés biztonságát és folyamatosságát, a népgazdaság fában és egyéb erdei termékekben jelentkező szükségleteinek mind teljesebb kielégítését, a termelés technikai és technológiai fejlesztésének érdekeit, a jövedelmező fahasznosítási lehetőségeket, egyéb vállalati gazdálkodási érdekeket és a gazdálkodás közgazdasági szabályozásának jobb megalapozását kellene a jövőben az eddigieknél jobban megoldani. Ehhez fel kell tárnai a meglévő ellentmondásokat, helyes érdeksorrendet kell kialakítani és ezek eredőjeként optimális eredményt adó, összehangolt szabályozást alkalmazni.

Az üzemterveknek az adattár és gazdálkodásszabályozó szerepe mellett növelni kell a tervezői és gazdálkodói tevékenységek ellenőrzői és önellenőrzői képességét és szerepét is.

Az üzemterveket — megjelenítési formáinak korszerűsítése keretében — alkalmassá kell tenni arra is, hogy az eddigi funkcióin túl a termelés szervezésére, fejlesztésére, a fahasznosítás célszerű lehetőségeire a gazdálkodási tevékenység ellenőrzésére, az országos és gazdasági szervezetenkénti hosszú-, középtávú és éves gazdaságpolitikai, fejlesztési, termelési koncepciókat, programokat — párhuzamosságok nélkül — megalapozottabb helyzetismerettel el lehessen készíteni. Ennek keretében a meglévő és korszerűsítendő számítástechnikai bázison az erdők állapotának és a termelési lehetőségeknek a folyamatos aktualizálása, elemzése, az adatok jól rendszerezett szolgáltatása, indokolt ajánlások nyújtása lehet a célunk.

Szervezetünk szolgáltató jellegéből következik, hogy az üzemtervezés révén birtokunkban levő adatokkal mindazokat a szervezeteket szolgáljuk ki, akik erre illetékesek és azzal amit igényelnek. Ennek érdekében alkotóbb, hatásaiban célirányosabb és racionálisabb együttműködést kell kialakítanunk azokkal a főhatósági, felügyeleti, tudományos, oktatási és gazdálkodó szervezetekkel, akikkel az erdőgazdálkodás fejlesztési és gyakorlati tevékenységében közös szerepünk, érdekközösségünk van. E térerén egy, a mainál célszerűbb munkamegosztásnak és bizalomnak alig túlbecsülhető jó hatása lenne a szakmai közérzetre és az alkotó erők közös eredményeire.